

**ATHENS AND ATTICA
IN PREHISTORY**
INTERNATIONAL CONFERENCE

**Η ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ**
ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ATHENS / ΑΘΗΝΑ 27-31/5/2015

PROGRAM

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

PROGRAM / ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Wednesday 27 May / Τετάρτη 27 Μαΐου

(University of Athens, Central Building / Πανεπιστήμιο Αθηνών,
Κεντρικό Κτίριο)

19.00-19.30 Welcome addresses / Χαιρετισμοί

- > **Νίκος Ξυδάκης**, Alternate Minister of Culture, Education and Religious Affairs / Αναπληρωτής Υπουργός Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων
- > **Μαρία Ανδρεαδάκη-Βλαζάκη**, Alternate Secretary General of Culture, Education and Religious Affairs / Αναπληρώτρια Γενική Γραμματέας Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων
- > **Μελέτιος-Αθανάσιος Δημόπουλος**, Rector of the National and Kapodistrian University of Athens / Πρύτανης Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
- > **James C. Wright**, Director of the American School of Classical Studies at Athens / Διευθυντής Αμερικανικής Σχολής Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα
- > **Νικόλαος Χρ. Σταμπολίδης**, Director of the Museum of Cycladic Art / Διευθυντής Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης
- > **Ελένη Μπάνου**, Head of the Ephorate of Antiquities of Athens / Προϊστάμενη Εφορείας Αρχαιοτήτων Αθήνας

19.30-19.45 Νάγια Πολυχρονάκου Σγουρίτσα

Introduction / Εισαγωγή

19.45-20.30 Ελένη Ανδρικού

Key note lecture / Εναρκτήρια διάλεξη

Ανατολική Αττική: τα προϊστορικά ευρήματα στον 21^ο αιώνα

Thursday 28 May / Πέμπτη 28 Μαΐου

(Cotsen Hall, ASCSA/ΑΣΚΣΑ)

Session A: PALAEOENVIRONMENT / 1^η Συνεδρία: ΠΑΛΑΙΟΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Chair / Προεδρείο: Eleni Korca - Panagiotis Karkanias

9.00-9.20 Vandarakis D. – Pavlopoulos K. – Vouvalidis K. – Fouache E.

The contribution of simulated lithostratigraphy in the geoarchaeological research of the Athenian Basin during the Holocene

9.20-9.40 Κακαβάκης Ο. – Σκιαδαρέση Ε.

Αποθέσεις της Εποχής του Χαλκού στον υγρότοπο του Φαληρικού Δέλτα: ερμηνευτικές προσεγγίσεις

9.40-10.00 Pavlopoulos K. – Vandarakis D. – Fachard S. – Knodell A.R. – Kapsimallis V.

Sea level changes in the Southern Euboean Gulf and the Bronze Age shoreline of Eastern Attica

10.00-10.20 Μαργώνη Σ. – Καπετάνιος Α.

Διασταυρούμενες στρώματογραφίες: παλαιοπεριβάλλον και αρχαία πολιτισμικά κατάλοιπα στην πεδιάδα του Μαραθώνα

10.20-10.40 Theodoropoulou T.

A land surrounded by sea: the role of fishing and sea-harvesting activities in prehistoric Attica

10.40-11.00 Discussion / Συζήτηση

11.00-11.30 Break / Διάλειμμα

Session B: FROM PALAEOOLITHIC TO NEOLITHIC

2^η Συνεδρία: ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΛΑΙΟΛΙΘΙΚΗ ΣΤΗ ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ

Chair / Προεδρείο: Nina Kyriarissi Apostolika – Eleni Panagopoulou-Karabela

11.30-11.50 Παπαδέα Α. – Μαυρίδης Θ. – Μίνου-Μινοπούλου Δ. –

Yamaguchi D. – Αποστολίκας Ο.

Αναζητώντας τη μετάβαση από το Πλειστόκαινο στο Ολόκαινο: η περίπτωση των λιθοτεχνιών λαξευμένου λίθου από το ανώνυμο Σπήλαιο Σχιστού στο Κερασίνη

11.50-12.10 Μαρή Α.

Από το Αιγάλεω έως την Πεντέλη: νέοι εντοπισμοί σπηλαίων με προϊστορικά ευρήματα στην Αττική

12.10-12.30 Φωτιάδη Π. – Παπανικολάου Ι. – Συριγού Μ.

Ο νεολιθικός οικισμός της Νέας Μάκρης. Προκαταρκτική παρουσίαση των ευρημάτων από τις νεότερες ανασκαφικές έρευνες

12.30-12.50 Katsarou S. – Stefanopoulou M. – Palaiologos D.

Domestic containers of the Early Neolithic communities of inland north Attica

12.50-13.10 Σταϊνχάουερ Γ.

Ο νεολιθικός οικισμός στην Παλλήνη

13.10-13.30 Discussion / Συζήτηση

13.30-16.00 Break / Διάλειμμα

Session C: NEOLITHIC PERIOD

3^ο Συνεδρία: ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Chair / Προεδρείο: Alexandra Christopoulou – Eleni Mantzourani

16.00-16.20 Ράμμου Α. – Ζούβελου Π.

Λουτρό Παλλήνης: προκαταρκτικά συμπεράσματα για τη χρήση του χώρου κατά τη Νεολιθική εποχή

16.20-16.40 Ζγουλέτα Ζ.

Οικισμός Νεολιθικής εποχής στη θέση 'Γυαλού' στα Σπάτα

16.40-17.00 Τσελεπή Ε.Κ.

Η Νεολιθική εποχή στα Μεσόγεια: νέα δεδομένα και στοιχεία της έρευνας

17.00-17.20 Δημητρίου Κ.

Η παρουσίαση της κεραμικής του τέλους της Νεολιθικής και των αρχών της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού από τον οικισμό Μερέντα στην Αττική

17.20-17.40 Tsirtsoni Z.

The end of the Neolithic and the transition to the Early Bronze Age in Attica (mid 5th-late 4th millennium BC): present state and research perspectives

17.40-18.00 Discussion / Συζήτηση

18.00-18.20 Break / Διάλειμμα

Session D: EARLY BRONZE AGE

4^η Συνεδρία: ΠΡΩΙΜΗ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ

Chair / Προεδρείο: Efi Sapouna-Sakellarakı – Mariza Marthari

18.20-18.40 Μαντέλη Κ.

'Κυκλαδικά' ειδώλια από την Αττική: η τυπολογική και πολιτισμική τους συνάφεια με τον πρωτοκυκλαδικό πολιτισμό του Αιγαίου

18.40-19.00 Δημητρίου Β.Ε.

Η κατοίκηση στη Νότια Κλιτύ της Ακρόπολης κατά την Τελική Νεολιθική και την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού. Νέα δεδομένα από τη μελέτη των ευρημάτων του Doro Levi (1922-1923)

19.00-19.20 Χρυσουλάκη Σ.

Μια πρωτοελλαδική εγκατάσταση στο Μοσχάτο: πρώτα συμπεράσματα

19.20-19.40 Γιαμαλίδη Μ. – Λουρεντζάτου Ι. – Ανδρέου Α.

Οι προϊστορικές θέσεις της χερσονήσου του Λαιμού Βουλιαγμένης: τα ευρήματά τους

19.40-20.00 Discussion / Συζήτηση

Friday 29 May / Παρασκευή 29 Μαΐου
(Cotsen Hall, ASCSA/ΑΣΚΣΑ)

Session E: EARLY BRONZE AGE

5^η Συνεδρία: ΠΡΩΙΜΗ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ

Chair / Προεδρείο: Eleni Banou – Michael Boyd

9.00-9.20 Παλαιολόγος Δ. – Στεφανοπούλου Μ.

Η προϊστορική τοπογραφία στη βόρεια Αττική: πρόσφατες ανακαλύψεις

9.20-9.40 Georgousopoulou Th.

Public space and communal practices; the evidence from Early Helladic II Nea Kephisia

9.40-10.00 Παντελίδου Γκόφα Μ.

Οι παλαιότεροι τάφοι στο Τσέπι Μαραθώνος

10.00-10.20 Κακαβογιάννη Ο.

Υπόγειοι λαξευτοί θάλαμοι της Τελικής Νεολιθικής περιόδου και της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού στα Μεσόγεια

10.20-10.40 Discussion / Συζήτηση

10.40-11.00 Break / Διάλειμμα

Session F: PRODUCTION IN THE EARLY BRONZE AGE

6^η Συνεδρία: ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΡΩΙΜΗ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ

Chair / Προεδρείο: James Muhly – Nikoletta Divari-Valakou

11.00-11.20 Μέξη Μ. – Ντούνη Κ. – Χατζηκουμής Α. – Μαργαρίτη Ε.

Η ανασύσταση και η μελέτη της τροφοπαραγωγικής διαδικασίας του οικισμού της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού στο Κορωπί

11.20-11.40 Ντούνη Κ.

Η κεραμική παραγωγή στην Αττική κατά την Πρωτοελλαδική II περίοδο

11.40-12.00 Καπετάνιος Α.

Το τέλος της 3ης χιλιετίας π.Χ στο μεγάλο έλος του Μαραθώνα: η σχέση πολιτισμικής - περιβαλλοντικής μεταβολής και η κεραμική ακολουθία

12.00-12.20 Ντούνη Κ. – Γεωργακοπούλου Μ. – Γκινάλας Μ. – Κακαβογιάννη Ο. – Μπασιάκος Γ.

Η παραγωγή αργύρου μέσα από τη μελέτη των λιθαργύρων στην Αττική κατά την Τελική Νεολιθική και Πρώιμη Εποχή του Χαλκού

12.20-12.40 Kayafa M.

The metal resources of Lavrion during the Bronze Age: a synthesis of the archaeological and archaeometric data

12.40-13.00: Discussion / Συζήτηση

13.00-17.00: Break / Διάλειμμα

Session G: POSTER PRESENTATION

7^η Συνεδρία: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΟΣΤΕΡ

(Museum of Cycladic Art / Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης)

17.00-20.00

Ασημάκου Ε. - Πασχάλη Κ.

Πρωτοελλαδικό/Πρωτοκυκλαδικό τάφοι από την περιοχή του Κηφισού

Αυγερινού Π. – Μανίκη Α.

Οι πρώτες ενδείξεις για προϊστορική κατοίκηση στα Μέγαρα

Βρεττού Ε.

Οι νεκροί και τα κτερίσματά τους: η περίπτωση δύο μυκηναϊκών τάφων από τα Γλυκά Νερά

Δάγλα Λ.

Λόφος Ζάγανι: προκαταρκτικά αποτελέσματα από τη μελέτη της κεραμικής

Δρίβας Π. – Μανίκη Α.

Προϊστορικά ίχνη στην Κηφισιά

Gilstrap W.D. – Day P.M. – Kardamaki E.

Mycenaean pottery from Mine no. 3 at Thorikos, Lavrion: a petrographic study

Ζυγούρης Θ.

Από την Ευρώπη στο Αιγαίο: το ήλεκτρο στη μυκηναϊκή Αττική

Ηλιόπουλος Θ.

Νέα στοιχεία για την 'Οικία του Ακάδημου'

Καζά-Παπαγεωργίου Κ.

Πρωτοελλαδικό νεκροταφείο και λιθοσωρός στα Αστέρια Γλυφάδας

Καλλιώρας Α. – Καπετάνιος Α. – Αποστολόπουλος Γ.

Αναζητώντας στοιχεία περιβαλλοντικής μεταβολής κατά τα τέλη της 3ης χιλιετίας π.Χ.: παράκτιες λεκάνες/υγρότοποι της Λαυρεωτικής

Kardamaki E.

The Mycenaean settlement in Kontopigado, Alimos. The habitation levels and the pottery sequence

Κάτπουλα Τ.

Επίμηκες ταφικό όρυγμα στην πόλη της Σαλαμίνας

Κοσμά Μ.

Νέα στοιχεία για τις σχέσεις Αττικής και Εύβοιας κατά την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού, μέσα από τα δεδομένα του πρωτοελλαδικού νεκροταφείου στα Νέα Στύρα Εύβοιας

Κουφοβασίλης Δ.

Οι οστέινοι 'χρωματοτρίπτες' της Πρωτοελλαδικής περιόδου

Kousoulas D. Ath.

The tholos tombs of Attica: an evolution of the local Middle Helladic tumulus or a Late Helladic import?

Μιχαλόπουλος Γ. – Πομόνη-Παπαϊωάννου Φ. – Τσίπουρα-Βλάχου Μ.

Ιζηματολογική θεώρηση κεραμικής από τον προϊστορικό οικισμό του Ζαγανίου

Μπαμπούση Σ.

Η εξέλιξη της κατοίκησης στην Αττική κατά τη Μυκηναϊκή εποχή

Μπάνου Ε.

Στοιχεία πρωτοελλαδικής παρουσίας στο Γραμματικό Αττικής

Nikita K.

Aesthetics of uniformity and diversity in personal adornment: glass and faience ornaments in Attica during the principal Mycenaean period

Palmer J.

Religious glyptic iconography in Attica: a comparison with the wider Mycenaean world

Παπαναστασοπούλου Β.

Η κατάθεση ειδωλίων σε μυκηναϊκούς τάφους της Αττικής: μία όψη της ιδεολογίας του θανάτου

Πλασσαρά Α.

Εγκατάσταση της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού στον Γέρακα

Πομώνης Π. – Παντελίδου Γκόφα Μ.

Το κεραμικό σύνολο από τον Αποθέτη 39 του προϊστορικού νεκροταφείου στη θέση Τσέπι Μαραθώνος: προκαταρκτικά αποτελέσματα από την πετρογραφική ανάλυση

Πρεβεδώρου Ε.

Βιοαρχαιολογική συμβολή στην ανασύσταση της πρωτοελλαδικής Αττικής: τα οστεολογικά κατάλοιπα από το Τσέπι Μαραθώνος (ανασκαφή 1970-1973)

Ραυτοπούλου Σ. - Τσώνας Η.

Νεολιθική εγκατάσταση στη θέση Σαμάρθι στα Καλύβια Θορικού

Σέρογλου Φ.Κ.

Η Αττική στο Αιγαίο και τη Μεσόγειο

Σπηλιωτακοπούλου Ι.

Λιθοτεχνίες της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού από την Αττική: η περίπτωση της Μερέντας

Στάμου Α.Δ.

Το βυθισμένο Ράριον πεδίο της Ελευσίνας

Συρίγου Μ.

Η οργάνωση της τεχνολογίας του οψιανού κατά την Πρωτοελλαδική εποχή και οι λιθοτεχνίες από το Έλος Σχινιά και το Λιμάνι του Πασά

Φωτιάδη Π. – Συρίγου Μ. – Παπανικολάου Ι.

Η οργάνωση της τεχνολογίας λαξευμένου λίθου στο νεολιθικό οικισμό της Νέας Μάκρης: τα πρόσφατα ευρήματα από την ακτή.

Saturday 30 May / Σάββατο 30 Μαΐου

(Cotsen Hall, ASCSA / ΑΣΚΣΑ)

Session H: MIDDLE BRONZE AGE

8^η Συνεδρία: ΜΕΣΗ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ

Chair / Προεδρείο: Alexandre Farnoux – Sofia Voutsaki

9.00-9.20 Ρωμανίδου Α.-Μ.

Εγκατάσταση της Μέσης Εποχής του Χαλκού στην Κάντζα Παλλίνης

9.20-9.40 Kalogeropoulos K.

The acropolis of Brauron during the 2nd millennium BC: an overview

9.40-10.00 Pantelidou M. – Touchais G. – Philippa-Touchais A. – Papadimitriou N.

The prehistoric tumuli of Marathon-Vrana: a new research project

10.00-10.20 Βενιέρη Γ.

'Rethink MH Athens': ανασύνθεση της μεσοελλαδικής κατοίκησης γύρω από την Ακρόπολη

10.20-10.40 Philippa-Touchais A. – Balitsari A.

Attica in the middle: Middle Helladic pottery koinai and the formation of cultural identity

10.40-11.00 Krapf T.

Regionality in the Middle Helladic period: replacing Attica in its wider context

11.00-11.20 Discussion / Συζήτηση

11.20-11.40 Break / Διάλειμμα

Session I: MYCENAEAN ATTICA

9^η Συνεδρία: ΜΥΚΗΝΑΪΚΗ ΑΤΤΙΚΗ

Chair / Προεδρείο: John Camp – Vassilis Aravantinos

11.40-12.00 Papadimitriou N. – Cosmopoulos M.B.

The political geography of Attica in the Middle and the Late Bronze Age

12.00-12.20 Fachard S. – Knodell A.R.

Out of Attica: modelling mobility in the Mycenaean Bronze Age

12.20-12.40 Πασχαλίδης Κ.

'Ευρήματα που εγείρουν υποψίες': ένα σύνολο μυκηναϊκών αγγείων από την Ακρόπολη και η προβληματική της προέλευσης και της σημασίας τους

12.40-13.00 Καζά-Παπαγεωργίου Κ.

Κοντοπήγαδο Αλίμου

13.00-13.20 Παπαγγελή Κ.

Νέα στοιχεία για την προϊστορική Ελευσίνα

13.20-13.40 Discussion / Συζήτηση

13.40-16.00 Break / Διάλειμμα

Session K: DEATH IN MYCENAEAN ATTICA

10^η Συνεδρία: Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΣΤΗ ΜΥΚΗΝΑΪΚΗ ΑΤΤΙΚΗ

Chair / Προεδρείο: Petros Themelis – Christos Boulotis

16.00-16.20 Laffineur R.

Tomb V at Thorikos revisited

16.20-16.40 Papadopoulos Th.- †Kontorli-Papadopoulou L.

Life and death in Mycenaean Attica: the evidence of Vravron and other Mycenaean cemeteries of the region

16.40-17.00 Στάθης Μ. – Ψαλλίδα Μ.

Μυκηναϊκό νεκροταφείο στα Σπάτα: τα πρώτα αποτελέσματα της μελέτης

17.00-17.20 Konstantinidi-Syvridi E. – Pliatsika V.

A re-examination of the Menidi tholos tomb and its significance to Mycenaean Attica

17.20-17.40 Liston M. – Kirkpatrick Smith S.

Status and the 'Warrior Grave' in Mycenaean society

17.40-18.00 Papathanasiou A. – Kakavogianni O. – Moutafi I. – Tiliakou A.

The Mycenaean cemetery of Glyka Nera: the human osteological remains

18.00-18.20 Discussion / Συζήτηση

18.20-18.40 Break / Διάλειμμα

Session L: THE TRANSITION TO THE EARLY IRON AGE

11^η Συνεδρία: Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΡΩΙΜΗ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΣΙΔΗΡΟΥ

Chair / Προεδρείο: Elena Kountouri – Katja Sporn

18.40-19.00 Τσάλκου Ευγενία

Τμήμα υπομυκηναϊκού-πρωτογεωμετρικού νεκροταφείου στα νότια της Ακρόπολης

19.00-19.20 Δημητριάδου Ε.Μ.

Υπομυκηναϊκή Αθήνα 1125/1100-1000 π.Χ. Από την Προϊστορία στην Ιστορία

19.20-19.40 Ruppenstein F.

The end of the Bronze Age in Attica and the origin of the Polis of Athens

19.40-20.00 Discussion / Συζήτηση

Sunday 31 May / Κυριακή 31 Μαΐου
(Cotsen Hall, ASCSA / ΑΣΚΣΑ)

Session M: ATTIC INTERACTIONS

12^ο Συνεδρία: ΟΙ ΕΠΑΦΕΣ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Chair / Προεδρείο: Robert Laffineur – Lena Papazoglou-Manioudaki

9.00-9.20 Papadatos Y.

Attica and North Crete in the Early Bronze Age: parallel lives along the Southern Aegean littoral

9.20-9.40 Galanaki I.

'A View from Across': issues of connectivity and human interaction between Euboea and Attica from the Early Helladic to the Early Mycenaean period

9.40-10.00 Gauss W. – Kyriatzi V. – Papadimitriou N.

Attica and maritime networks of communication from the late Early Bronze Age to the early Late Bronze Age (ca. 2100 to ca. 1500 BC)

10.00-10.20 Sarri K.

Attica and Boeotia in the Middle Helladic period. Production exchange and cultural boundaries

10.20-10.40 Gorogianni E. – Abell N.

Kea and Attica in the Middle and the Late Bronze Age

10.40-11.00 Κονσολάκη-Γιαννοπούλου Ε.

Διασυνδέσεις μεταξύ Αττικής και Τροιζηνίας στην Εποχή του Χαλκού

11.00-11.20 Discussion / Συζήτηση

11.20-11.40 Break / Διάλειμμα

Session N: ATTIC INTERACTIONS

13^ο Συνεδρία: ΟΙ ΕΠΑΦΕΣ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Chair / Προεδρείο: Wolf-Dietrich Niemeier – Lefteris Platon

11.40-12.00 Nazou M.

Thorikos within the southern Aegean from the Neolithic to the Late Bronze Age: a view from the Mine 3 pottery

12.00-12.20 Σαλαβούρα Ε.

Η λημή του Πειραιώς. Αττική και Αίγινα κατά την Ύστερη Εποχή του Χαλκού

12.20-12.40 Day P.M. – Gilstrap W. – Kardamaki E. – Tenconi M.

The exchange of Late Mycenaean pottery from Kontopigado, Alimos

12.40-13.00 Κακαβογιάννης Ε. – Σγουρίτσα Ν.

Μινωίτες στη Μεσογαία;

13.00-13.20 Phialon L.

Attica and Boeotia at the end of the Mycenaean world: a comparative study of LH III C contexts and pottery deposits

13.20-13.40 Discussion / Συζήτηση

13.40-14.00 Break / Διάλειμμα

14.00-14.30 CONCLUDING REMARKS / ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μαρία Παντελίδου Γκοφα – Jeremy B. Rutter – John K. Papadopoulos

14.30-15.30 GENERAL DISCUSSION / ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ